

2024/12/19

Är myndigheterna rustade för AI-transformationen?

Inledning

Användningen av artificiell intelligens (AI) ökar snabbt och från politiken finns högt ställda förväntningar på att de statliga myndigheterna ska använda AI för att effektivisera verksamheten.

I syfte att undersöka om myndigheterna är redo för AI-transformationen har Akavia undersökt AI-användningen bland Sveriges största myndigheter. Undersökningen visar att drygt hälften av myndigheterna använder AI i verksamheten och att övriga planerar att göra det.

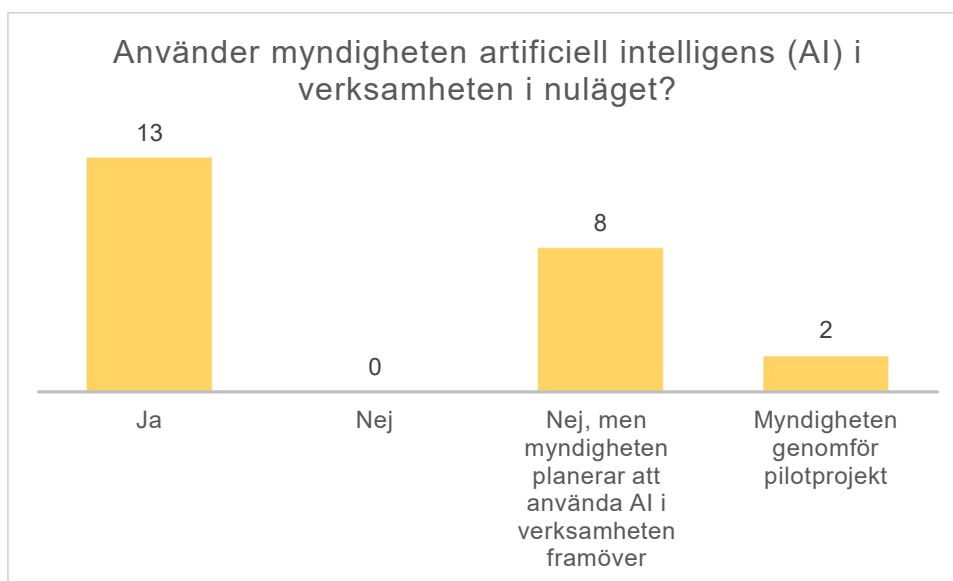
Samtidigt visar undersökningen på stora skillnader i myndigheternas AI-arbete, i förekomsten av strategiska planer och i tillgången till kompetensutveckling för medarbetarna.

Rapporten har skrivits av Hanna Birath, sakkunnig på Akavia.

Sammanfattning

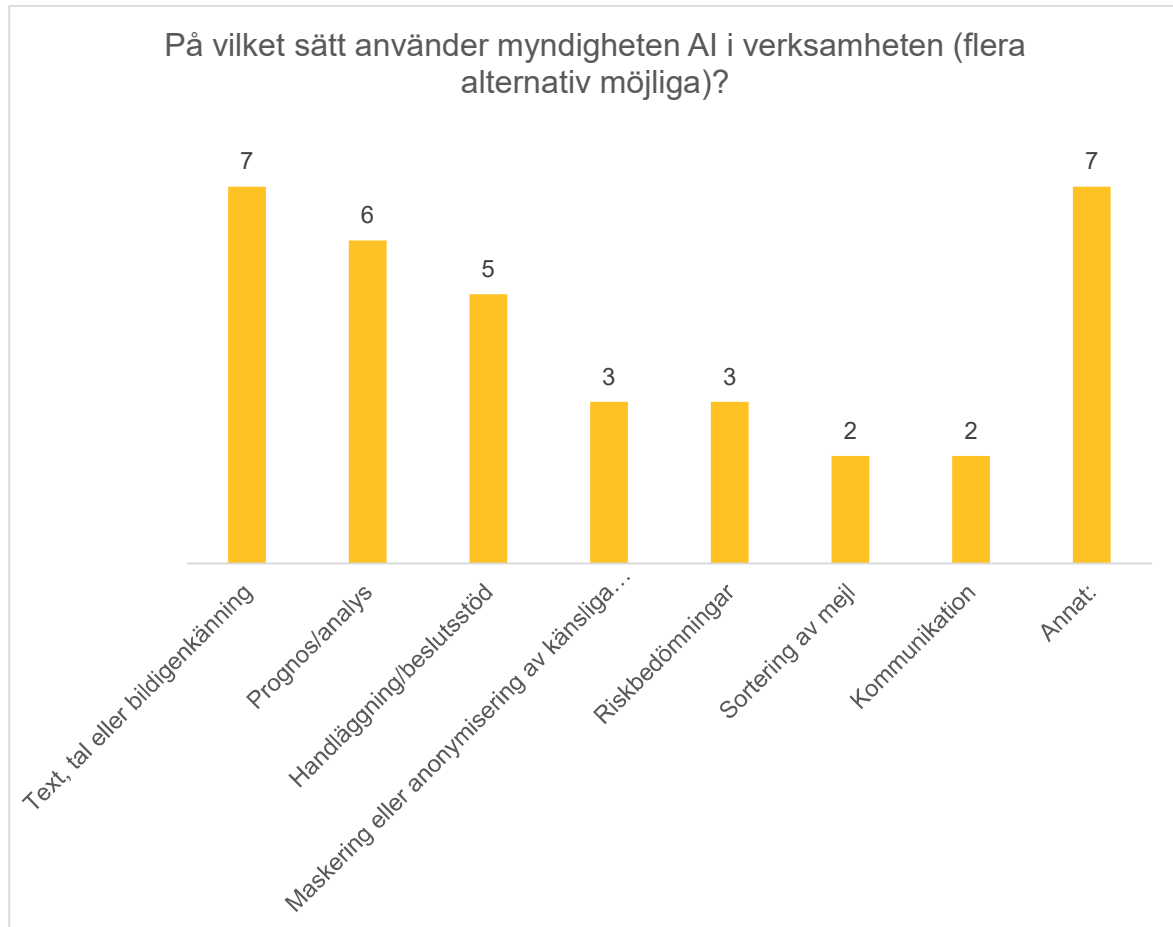
I undersökningen har en enkät med ett antal frågor om AI-användning skickats till Sveriges 30 största myndigheter, med undantag för länsstyrelser samt högskolor och universitet.

Undersökningen visar att 13 av de 23 myndigheter som har svarat på enkäten använder AI i verksamheten i dag. Övriga planerar att göra det framöver eller genomför pilotprojekt.

Vad använder myndigheterna AI till?

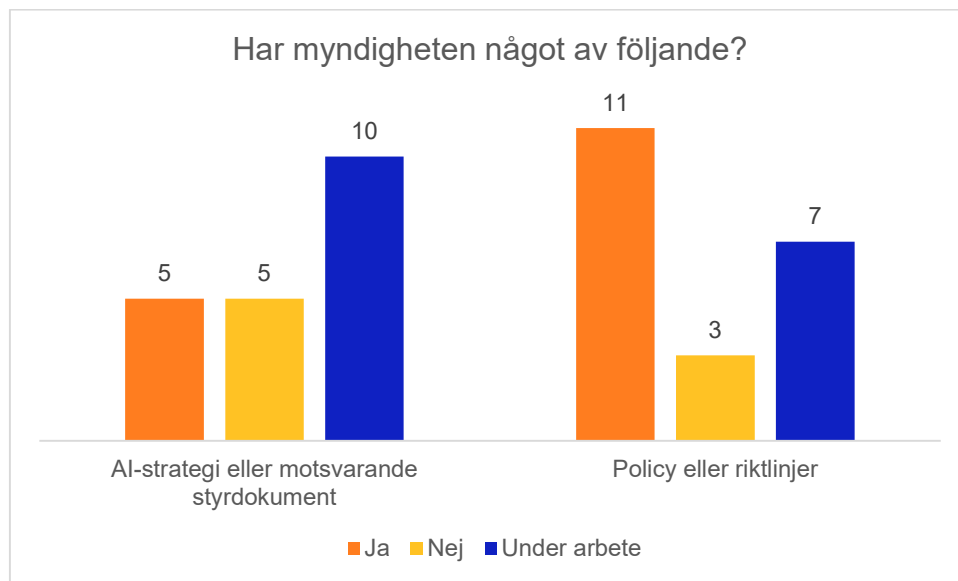
I undersökningen fick myndigheterna svara på frågan om vad AI används till. Vanligast är text, tal eller bildigenkänning, prognos/analys eller handläggning/beslutsstöd. Bland frivaren nämns att AI används till underlag och research, sammanfattning av information, forskning och utveckling, olika typer av pilot- och testverksamhet eller intern chattbot

Få myndigheter har en strategi som styr AI-användningen

Trots att samtliga myndigheter i undersökningen använder eller planerar att använda AI framöver är det ett fåtal som har en strategi eller motsvarande styrdokument. Fem myndigheter uppger att en strategi finns på plats, tio myndigheter svarar att arbete pågår med att ta fram styrdokument, fem svarar nej.

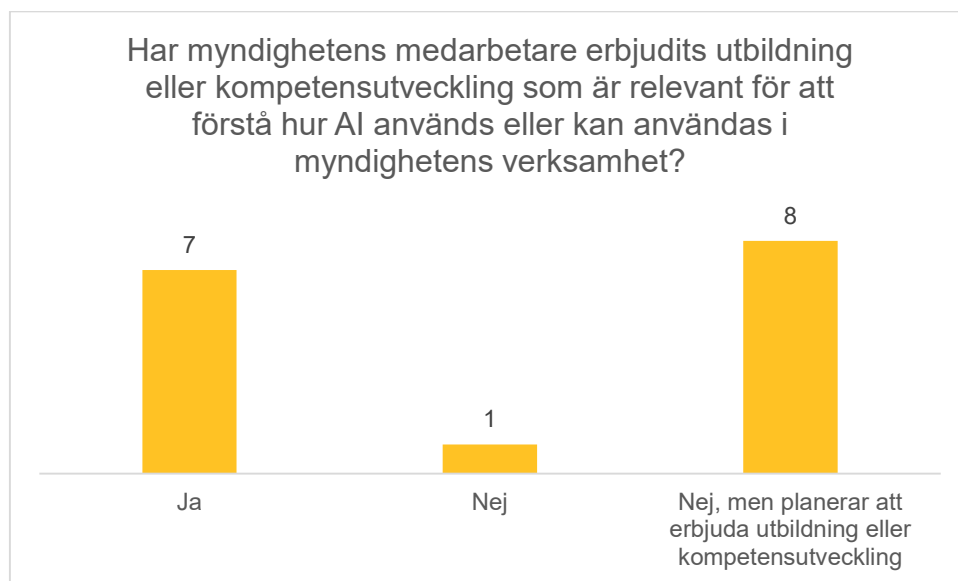
I undersökningen ställdes också frågan om myndigheten har policydokument eller riktlinjer för hur medarbetarna får använda AI i sitt arbete. Elva myndigheter uppger att man har sådana riktlinjer, tre har det inte och sju uppger att riktlinjer är under arbete.

Långt ifrån alla medarbetare har erbjudits kompetensutveckling

Sju av de svarande myndigheterna uppger att medarbetarna har erbjudits utbildning eller kompetensutveckling som är relevant för att förstå hur AI används eller kan användas i myndighetens verksamhet. En myndighet svarar nej på frågan medan åtta svarar att man planerar att erbjuda utbildning eller kompetensutveckling.

Bland frivaren uppger myndigheterna att utbildning har erbjudits till vissa grupper av medarbetare, i flera fall chefer, att stöd med länkar till digitala utbildningar finns på intranätet eller att enstaka kunskapsseminarier har genomförts.

Är myndigheterna redo för AI-transformationen?

Undersökningen visar att samtliga myndigheter som tillfrågats antingen använder eller planerar att använda AI i verksamheten. Samtidigt är det i nuläget få av de svarande myndigheterna som har en strategi eller motsvarande styrdokument för hur AI används eller inte används i verksamheten. Det är dock ett större antal av de tillfrågade myndigheterna som har påbörjat arbetet med att ta fram strategidokument.

När det gäller policydokument eller riktlinjer verkar myndigheterna i undersökningen i allmänhet ha kommit längre även om långt ifrån alla svarande uppger att den typen av dokument finns.

Det är tydligt att kompetensutveckling är ett område där myndigheterna har mycket kvar att göra. I många fall har den kompetensutveckling som erbjudits riktats mot delar av medarbetarna men inte erbjudits alla.

Undersökningen är gjord bland de 30 största myndigheterna, med undantag för länsstyrelser samt högskolor och universitet. Av 30 myndigheter har 23 svarat på undersökningen, 6 har inte svarat och 1 har avböjt att svara.

Det är värt att notera att flera av våra största myndigheter finns bland de som har valt att inte svara på undersökningen, däribland Polismyndigheten som avböjde utan att lämna någon motivering till beslutet. Att flera av Sveriges största myndigheter inte svarar på generella frågor om hur AI används inom verksamheten är anmärkningsvärt. Det bör vara en självklarhet att de statliga myndigheterna kan svara på frågor om hur AI används.

Eftersom undersökningen är gjord bland ett urval och alla tillfrågade myndigheter inte har svarat är det svårt att dra långtgående slutsatser för den statliga sektorn i sin helhet. Däremot ger den här undersökningen en bild av arbetet i våra största myndigheter. Resultaten pekar på att AI-användningen bland landets största myndigheter är utbredd men i många fall i ett utforskande läge. Det är tydligt att det i många fall saknas en strategisk plan för det arbetet som bedrivs eller planeras framåt och att myndigheterna har betydligt mer att göra när det gäller att leva upp till sitt ansvar att erbjuda medarbetarna den kompetensutveckling de behöver i sitt arbete.

I de frisvar som finns med i undersökningen är det tydligt att många myndigheter planerar för såväl strategiska som operativa insatser under kommande år. Flera myndighet pekar också på att de ingår i myndighetsgemensamma samarbeten inom AI-området.

Regeringen har ställt upp ambitiösa mål för digitaliseringspolitiken i allmänhet och i synnerhet på AI-området. I november 2024 presenterade AI-kommissionens Färdplan för Sverige med ett antal förslag för hur statlig sektor kan dra nytta av AI för att effektivisera verksamheten. Ska den ambitiösa målsättningen förverkligas krävs att myndigheterna får tillräckliga ekonomiska resurser och tydliga uppdrag att utveckla AI-arbetet i linje med den statliga värdegrunden principer om demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

Akavia tycker

Akavia anser att följande punkter är av stor vikt i myndigheternas AI-arbete:

- Samtliga statliga myndigheter bör ta fram strategiska planer för hur AI används eller inte används i verksamheten. Riktlinjer för hur medarbetarna arbetar med AI bör också tas fram.
- Samtliga statliga myndigheter bör få tillräckliga anslag för att klara både sin kärnverksamhet och samtidigt ha ekonomiskt utrymme att kunna utveckla innovativa arbetssätt, däribland inom AI-området.
- De statliga myndigheternas AI-användning bör utgå från och följa principerna i den statliga värdegrunden. Användningen bör i övrigt vara motiverad, etisk, icke-diskriminerande och transparent.
- Alla medarbetare bör erbjudas utbildning som är relevant för att förstå hur AI används inom myndighetens verksamhet och kompetensutveckling för att kunna använda AI i de egna arbetsuppgifterna.
- I samband med att AI-system införs bör samråd ske med arbetstagarorganisationer och lokalfackliga representanter på arbetsplatsen och risk- och konsekvensbedömningar göras som en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Om undersökningen

Undersökningen genomfördes under perioden 26 november – 12 december 2024 genom en enkät som skickades till 30 myndigheter. 23 myndigheter besvarade enkäten. Sex myndigheter svarade inte och en myndighet avböjde att svara. De 30 myndigheter som fick enkäten är [landets största sett till årsarbetskrafter](#). Länsstyrelser samt universitet och högskolor har exkluderats.

Myndigheter som svarade:

- Affärsverket svenska kraftnät
- Centrala studiestödsnämnden
- Fortifikationsverket
- Försäkringskassan
- Kronofogdemyndigheten
- Luftfartsverket
- Migrationsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Pensionsmyndigheten
- Regeringskansliet
- Sjöfartsverket
- Skatteverket
- Socialstyrelsen
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Statens institutionsstyrelse
- Statens jordbruksverk
- Statens servicecenter
- Statistiska centralbyrån
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Trafikverket
- Transportstyrelsen
- Tullverket
- Åklagarmyndigheten

Myndigheter som inte svarade:

- Arbetsförmedlingen
- Försvarmakten
- Försvarets materielverk
- Kriminalvården
- Lantmäteriet
- Läkemedelsverket

Myndigheter som avböjde att svara:

- Polismyndigheten